

N:o 45.

Af Herr A. Hedin: Om beviljande af anslag till militäröfningar i folkskolorna.

I en motion vid 1881 års riksdag (N:o 169) har jag påpekat, att frågan om ungdomens militära uppfostran i de offentliga skolorna är lika gammal med det statskicks, som grundlades af 1809 års män, att den under sjuttio års tid gång efter annan varit föremål för Kongl. Maj:ts, för Riksdagens, för åtskilliga komitéers öfvervägande, samt att, hvad de högre allmänna läroverken angår, vissa ej ovigtiga åtgärder till förverkligande af denna gamla tanke blifvit i senare tider vidtagna. Utom till min nämnda motion hänvisar jag, i afseende på frågans historik, till en uppsats i Krigsvetenskapsakademiens Tidskrift år 1881, häftena 18—19, och hvad angår nu gällande föreskrifter om militäröfningarna vid de allmänna läroverken samt den framgång, hvarmed öfningarna bedrivits, åberopar jag ett yttrande af föreståndaren för Gymnastiska centralinstitutet i samma tidskrift, häftet 24, för 1881.

De hittills väckta förslagen om vapenöfningar i *folkskolan* hafva varit föremål för mycket olika meningar, i det att några betraktat sådana öfningar med öfverdrifven misstro och förkastat dem såsom gagnlösa eller rent af skadliga, medan åter andra omfattat dem med lika öfverdrifven tilltro, att den blifvande värnpligtiges soldatbildning skulle kunna till *största* delen förvärfvas under folkskoleåldern; hvarförutom olika åsichter yppats t. o. m. om sjelfva verkställbarheten.

Af denna anledning beslöt år 1881 en sedan lång tid tillbaka i hufvudstaden bestående »Förening för befrämjande af skolungdomens vapenöfningar» — hvilken med framgång sträckt sin verksamhet äfven till Stockholms folkskolors ungdom — att inbjuda till täflan om pris för en

skrift, som innehölle en praktisk anvisning om rätta sättet och medlen att i folkskolorna införa ordnade militäröfningar. Föreningens uppmaning föranledde åtskilliga täflingsskrifter, som granskades af en nämnd, i hvilken sutto tvenne högre militärer. Enligt nämndens enhälliga beslut prisbelönades tvenne skrifter:

Om folkskoleungdomens militäröfningar af Claes Bratt, kapten vid Vermlands fältjägarcorps, samt

Förslag till anordnande af militäröfningar i folkskolorna af Carl Norlander, kapten vid Norra skånska infanteriregementet.

Sedan föreningen till trycket befordrat dessa tvenne skrifter, har Ecklesiastikdepartementet på hennes anhållan täckts besörja utdelning till sockenbiblioteken af 1,754 exemplar af hvardera; och äfven på annat sätt hafva de blifvit spridda bland en mängd för saken intresserade personer. Dessa hafva sålunda haft tillfälle att begrunda den praktiska anvisning till förverkligande af ett gammalt önskningsmål, som jag vågar antaga att de båda skrifterna innehålla. Jag har därför trott, att man nu i den så länge omhandlade frågan skulle kunna taga ett steg från ord till sak.

Emellertid har jag icke tänkt mig, att man bör *påbjuda* vapenöfningar i folkskolorna, utan att man bör bjuda till att på frivillighetens väg nå ändamålet, gående sakta och försöksvis till väga. Såsom föredöme att i hufvudsaklig mån följa åberopar jag Kongl. Maj:ts proposition och Riksdagens dermed nära öfverensstämmande beslut år 1877 om bidrag af statsmedel till aflönande af lärare i slöjd vid folkskolorna. Anslaget höjdes 1881 från 15,000 till 25,000 kr. och uppfördes såsom förslagsanslag. För år 1884 har, enligt Kongl. Maj:ts berättelse till innevarande Riksdag, understöd för undervisning i slöjd beviljats åt 584 skolor med något öfver 43,000 kronor.

Jag antager att, äfven i fråga om handledning i exercis och målskjutning, man bör vädja till frivilligheten, att initiativet bör utgå från kommunen och dess intresse för saken läggas i dagen genom beslut om bestridande af någon del af kostnaden. Dock håller jag före, att statens tillskott ej, såsom för slöjdundervisningen, kan bestämmas till en viss, för alla kommuner lika siffra. Med hänsyn bland annat till den så betydligt högre kostnad för gevär och annan materiel, som måste bestridas i en folkrikare kommun, der de i öfningarna deltagandes antal är t. ex. dubbelt större än i den lilla grann-kommunen, skulle en sådan bestämmelse vara obillig och motverka sakens framgång. Måhända kan statsbidraget bestämmas till ett visst belopp för hvarje i öfningarna deltagande lärjunge, eller måhända, inom en utsatt maximigräns, till en

viss proportion af den verkliga bestridda årskostnaden. I alla händelser torde här staten böra åtaga sig den drygare delen af utgiften. Till en början, och intill dess några års erfarenhet vunnits, föreställer jag mig att anslaget lämpligast skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition med endast en helt allmän bestämmelse om dess användning.

Jag hyllar den åsigten att öfningarna i allmänhet, när så kan anordnas, böra ledas af militärperson, äfvensom att militärintspektion ej kan undvaras. Likaså håller jag före, att — af många skäl — denna undervisning bör sortera under Landtförsvarsdepartementet, hvilket ju ej hindrar att vissa dithörande ärenden komma att beredas i samråd med chefen för Ecklesiastikdepartementet.

Då det möjligen kan hända, att man på åtskilliga ställen skulle vara benägen — äfven det en gammal tanke — att anordna vapenöfningar icke för folkskolans lärjungar, utan för den ungdom, som utträdt ur skolåldern (hvilken numera af folkskolestadgan är uttryckligen angifven till 7—14 års ålder), eller dock hufvudsakligen för denna ungdom jemte blott de äldsta folkskolebarnen, torde ej det eventuella beslutet om statsbidrag böra så formuleras, att det må kunna anses strängt taget innebära hinder för beviljande af ett tillskott af statsmedel för en sådan anordning.

Jag tillåter mig sålunda att vördsammast föreslå, att

Riksdagen måtte, å fjerde hufvudtiteln, såsom extraordinarie förslagsanslag, bevilja ett belopp af 15,000 kronor, att, under de vilkor Kongl. Maj:t finner för godt att fastställa, användas till understöd åt kommuner som, vare sig i sammanhang med folkskoleundervisningen, eller för ungdom som utträdt ur skolåldern men ännu icke uppnått värnpligtsåldern, anordna öfningar i exercis och målskjutning.

Stockholm den 23 Januari 1886.

Adolf Hedin.
